

Loomapidamisettevõtte arvestuse pidamise juhend - lambad (väikemäletsejad)

Lambakasvatajale on esmajoones [Loomatauditõrje seadusega](#) pandud kohustus pidada arvestust oma karja loomade üle. Kohustuse täitmist kontrollivad Veterinaar- ja Toiduamet (VTA) ning Põllumajanduse Registre ja Informatsiooni Amet (PRIA), mahetootmises lisaks ka Põllumajandusamet (PMA). Kui taotletakse põllumajandustoetusi, siis on oluline teada, et täpne loomade arvestus on toetuste saamise üks tingimustest. Hooletus, tähtaegadest mittekinnipidamine ja eksimused toovad kaasa toetuste vähendamise või halvemal juhul ka toetusraha tagasimaksmise kohustuse.

Olgu kohe alguses märgitud, et lambakasvatusega alustamisel loomi ostes tohib õiguspäraselt oma karja sisse osta vaid kõrvamärkidega ja PRIA loomade registris arvel olevaid lambaid. Märgistamata lammaste ostmine on ebaseaduslik.

Eelmine omanik saab oma loomad registris teile üle kanda, kui olete oma ettevõtte PRIAs loomapidajana registreerinud ning ettevõtte juurde registreerinud ka ehitise. Loomade müüja poolt täidetud loomade liikumise vorm tuleb teil uue omanikuna kinnitada. Andmed PRIAle tuleb esitada 7 päeva jooksul. Kui saite loomaomanikuks näiteks 1. mail, siis 7. mai on viimane päev dokumentide vormistamiseks. Kõiki eelkirjeldatud loomade registri toiminguid saab mugavalt teha [e-PRIAs](#). Esmakordne registreerimine on soovitatav teha PRIA tööaegadel, siis on abi mugavalt telefonikõne kaugusel.

Loomade ostmisega algab ka karjaarvestus. Sageli arvatakse, et kui riiklikule registrile on andmed õigeaegselt esitatud, siis on kõik korras. Aga iga kord ei ole. Kui karjas on märgistamata ja registrisse kandmata talleid, siis vähemalt nende üle tuleb pidada jooksvalt arvestust ettevõttes kohapeal, kusjuures andmed sellesse arvestusse – võime seda nimetada karjaraamatuks, tuleb kanda kolme päeva jooksul. Karjaraamatut võib pidada paber kandjal või elektrooniliselt. Viimasel juhul ei ole kohustust karjaraamatust väljatrükke teha, oluline on, et karjaraamatu andmeid saab kasutada ja kontrollimisel esitada. Karjaraamatusse kantakse minimaalselt järgmised andmed: 1) lamba sünnikuupäev, lamba kõrvamärgi number, lamba ema kõrvamärgi number; 2) ehitise registreerimisnumber, kus loom asub; 3) tõug/ristand või karva värvus; 4) lamba karjast väljamineku kuupäev ja välja minemise põhjus, uude karja liikumisel uue loomapidaja ehitise number, nimi ja aadress või eksportimisel sihtkohariik; 5) lamba ostmisel tema karja tulemise kuupäev, eelmise loomapidaja ehitise number, nimi ja aadress või importimisel riik, kust lammas osteti. Karjaarvestuse andmeid peab säilitama vähemalt kolm aastat peale looma karjast väljaviimist, tapmist, hukkumist või kadumist. [Karjaarvestuse soovituslik vorm](#) on üleval VTA kodulehel, samas on ka VTA ametnike poolt [põllumajandusministri määrusest](#) lähtuvalt koostatud [lihtsad juhised](#). Ettevõttes karjaarvestust pidades ja PRIA loomade registri vorme täites märkab lambakasvataja tegelikult peagi, et loomade registri erinevatel vormidel kajastub kogu karjaarvestuseks nõutud info. Tekib kiusatus ettevõtte karjaraamatu pidamisest loobuda. NB! – et loomade registri vormid asendaksid lambakasvatuse ettevõttes kohustuslikku loomade arvestust, peaks kõik talled märgistama hiljemalt kolme päeva vanuselt riikliku registri kõrvamärkidega ja kõikidest loomadega toimunud liikumistest

teavitama PRIAt kolme päeva jooksul. Kogemustega lambakasvatajad enamasti nii ei tee ja eelistavad pidada riiklikust registrist eraldi seisvat arvestust.

Iga aasta 15. jaanuariks tuleb PRIA loomade registrile teatada alanud aasta esimese päeva seisuga karjas olnud lammaste arv: eraldi utt-talled, uted ja jäärad. Andmeid on mugav esitada e-PRIA vahendusel. Viimati esitatud vorm „Lammaste ja kitsede arvu teatamine 1. jaanuari seisuga“ on osa kohustuslikust karjaarvestusest. Selle peab vajadusel üles leidma ning paberil või arvutis ette näitama.

Sündinud talled tuleb märgistada kuue kuu jooksul looma sündimise päevast arvates või enne selle tähtaja saabumist, kui lammas liigub teise karja või tapamajja. Märgistamisest tuleb teatada 7 päeva jooksul. Näiteks 1. märtsil sündinud lambatalle sünniandmed tuleb hiljemalt 3. märtsil kanda karjaraamatusse, hiljemalt 1. septembril tuleb tallele panna kõrvamärgid ning märgistamisest PRIAle teatada hiljemalt 7. septembril. Kogenud lambakasvatajad ei jäta märgistamisi ega teatamisi viimastele kuupäevadele.

Lammaste kõrvamärgid saab tellida ja osta ettevõttest [Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontrolli AS](#). Kord väljastatud number jääb lambale eluks ajaks. Kui number kaob või muutub loetamatuks, siis tuleb 48 tunni jooksul tellida asendusmärk. Kui lammas müüakse nuuma- või aretusloomana Eestist välja, siis peab tema vasakus kõrvas olema elektrooniline kõrvamärk. Kui eksporti minev lammas on märgistatud tavaliste kõrvamärkidega, siis tuleb juurde tellida elektrooniline lisamärk. Asendus- ja lisamärgid jõuavad loomapidajani ca kolme nädala jooksul pärast tellimist. Asendus- ja lisamärke saavad lambakasvatajad tellida e-PRIA kaudu.

Kui ute esmapoegimisel elujõulisena sündinud talleke hukkus enne riikliku registri kõrvamärgi saamist, siis peaks PRIAle esitama vormi esmakordse poegimise kohta, kus järglast ei olnud võimalik märgistada. Loomade register peab utt-talledeks kõiki emaseid lambaid, kellel registris ei ole järglaste andmeid, nende vanusest sõltumata. Selle vormiga muutub looma staatus registris utt-taldest uteks. Kogenud lambakasvataja arvel ei ole kaheksa aasta vanuseid utt-taltesid! Vormi täites tuleb sündmuse kuupäevaks märkida see päev, mil talleke hukkus. Kui noor lammas poegis elus esimest korda näiteks 15. mail ja tema talleke hukkus 16. juunil, siis sündmuse toimumise kuupäev on 16.06 ning sellest tuleb PRIAle teatada hiljemalt 22. juunil.

Lamba hukkimisel tuleb korraldada jäätmete utiliseerimine. Selleks tuleb kokku leppida loomakorjuse äraveo aeg [ASga Vireen](#), esmakordsel teenuse kasutamisel sõlmida leping ja/või loobuda lepingust ning iga kord kirjutada garantiikiri, täita [saateleht](#), vormistada looma hukkimine loomade registris (2018. aasta lõpu seisuga vana e-PRIA rakenduses) ning esitada [põllumajandusloomad korjuse utiliseerimise](#) taotlus uue e-PRIA rakenduse kaudu. Hukkunud loomade saatelehtede autojuhi allkirjaga koopiaid tuleks karjaarvestuse osana alles hoida kolm aastat. Kui hukkunud lammas oli vanem kui 18 kuud, siis tuleb hukkimisest teavitada maakondlikku veterinaarkeskust. Teavitamine on vajalik selleks, et keskus korraldaks hukkunud lambalt ajuproovi võtmise skreipi-uuringute tarbeks.

Lamba saatmisel tapamajja tuleb loomapidajal täita [toiduohutuse alane teatis](#) ning saata see koos loomaga tapamajja. PRIAle peab looma viimisest tapamajja teatama 7 päeva jooksul. Kui loom läks tapamajja esmaspäeval, siis info peab PRIAsse jõudma kindlasti hiljemalt järgneval pühapäeval. Toiduohutuse alasete teatiste koopiaid tuleks ettevõttes säilitada karjaarvestuse osana kolm aastat.

Lambakasvatajal on kohustus pidada arvestust lammastele manustatud ravimite ja ravimsöötade kohta, võime seda nimetada veterinaarravi päevikuks. Kirja tuleb panna: 1) looma kõrvamärgi number; 2) kasutatud ravimi või ravimsööda nimetus ja manustatud kogus; 3) andmed ravimi väljastaja (veterinaararsti või apteegi kohta); 4) ravimi manustamise kuupäev ja andmed manustaja kohta; 5) veterinaararsti etteantud manustamisviis ja raviskeem; 6) määratud keeluaeg. Mahetootmises tuleb ravimi keeluaega arvestada kaks korda pikemana, kui see on ravimi infolehel ning kui keeluaja pikkus on null päeva, siis mahetootmises tähendab see keeluaega 48 tundi. Ravimite arvestus võib olla elektrooniline või paberkandjal. Kui juhtub nii, et lammas tuleb müüa kehtival keeluajal, siis on müüja

kohustus ja vastutus loomaga kaasa panna keeluaegasid ja ravimi manustamist puudutav info. VTA kodulehelt on leitavad [juhised](#) loomakasvatajatele veterinaarravi päeviku pidamiseks. Üks ravimiarvestuse soovituslik vorm on alla laaditav [PMA kodulehelt](#). PMA soovituslikku vormi kasutusele võttes, peaks läbi lugema ka VTA juhised, et kindlasti kõik mõlema ametkonna poolt nõutu kirja pandud saaks.

Statistikaaruannete ja raamatupidamise ülevaadete tarbeks peavad mõned lambakasvatajad jooksvat numbrilist arvestust selle kohta, mitu lammast kuu jooksul sündis või osteti, mitu karjast välja läks. Karjast välja läinud loomade puhul peetakse eraldi arvestust müüdud ja hukkunud/kadunud lammaste kohta. Üks võimalik soovituslik loomade arvulise arvestuse vorm on [PMA kodulehel](#).

Soovitav on tutvuda VTA kodulehel oleva lambakasvatajale [kasuliku juhistekoguga](#).